334-79.

ترجمهٔ امالی

(ترجمهٔ امالی)

بو امالی ایله تسمیه ایدولمش

قصیدهٔ مرضیّهٔ مقبوله‌ننك وزنی بحر هزج مسدّس محذوفندندر

وزنی بیله‌در

مفاعیلن مفاعیلن فعولن مفاعیلن مفاعیلن فعولن

آبیاتی‌ننك تقطیعی بیله اولور مثلا

یقول العب مفاعیلن دفی بدٔ ال مفاعیلن (امالی) فعولن لتوحید مفاعیلن

بنظم کال مفاعیلن لآلی فعولن

هر بیت آخرنده لامدن صونك یای اولمیان اورنده اشباع حرکهٔ کسره ایله یای حاصل ایدلور آخرنده تنوین اولسه تنوین‌سز اوقلوب اشباع کسره‌سی ایله یای حاصل ایدلور وزن وقوافی‌لری مراعات اوچون

ناشرلری قزانده کتابچی شمس‌الدین حسینف ورثه‌لری.

КАЗАНЬ.
Типо-литографія ИМПЕРАТОРСКАГО Университета
1907.

(الامالی جمع املاء وهو الکنایة عن ظهر القلب من غیران ینظر فی نسخة شرح)

بسم ال …

یقول العبد فی بدء الا … بنظم کاللآلی

ایتور الله تعالی قلبی امالی … امکده حاجت بولغان
باشلامقده کونکلندن کنه ک … اوچون ایتور نظم
نقل سز ذهنکه حاضر بولغان معن … م ینجولار نظمی تیک
یازماقی‌ننک باشلاماقنده ا …

اله الخلق مولانا … باوصاف الکمال

مخلوقلارننک الهی بزننک … نمش دور اول اله تمام
یعنی الله تعالی قدیم بار … لار ایله کم آندان
اوّلی یوقدر … ی ممکن دکل

هو الحی المدبر کل … المقدر ذو الجلال

اول اله الخلق الله تعالی … همیشه باردور ثابتدور
ترکدور المدبر هر اشننک … هر بر نرسه‌نی ذاتن

بلوب

Таржума „амали" Учебник (религиозн.-дидакт.) Казань, 1907 г.

بلوب قیلغوچیدر هیچ بر اشنی بلمای قیلماز	وصفاتن اورنون وزمانون بولماسندان الکاری چکلاکوچی دور اولوغلق ایاسی اول اله
مُرِیدُ الْخَیْرِ وَالشَّرِّ الْقَبِیحِ	وَلٰکِنْ لَیْسَ یَرْضٰی بِالْمُحَالِ
اول اله خیر عملننك بولون تلاگوچی دور دخی یاوز عملننك ده بولون تلاگوچی دور (القبیح) اول یاوز عمل چرکن عمل بولور	آلای خیر ایله شرنی تلار بولسه ده (لیس یرضی) اول الله تعالی راضی بولور ایمس (بالمحال) شرعده منع ایدولمش اش کا
صِفَاتُ اللّٰهِ لَیْسَتْ عَیْنَ ذَاتٍ	وَلَا غَیْرًا سِوَاهُ ذَا انْفِصَالِ
الله تعالی ننك صفاتلاری ایمس اول صفاتلار (عین ذات) الله تعالی ننك ذاتی ننك اوزی ایمس	دخی باشقادا ایمس (سواه) اول ذاتدان باشقا (ذاانفصال) آیرلماق ایاسی وآیرلورغا یاری تورغان غیر ایماس
صِفَاتُ الذَّاتِ وَالْأَفْعَالِ طُرًّا	قَدِیمَاتٌ مَصُونَاتُ الزَّوَالِ
الله تعالی ننك ذات صفاتلاری دخی فعل صفاتلاری (طرا) بارچهسیده برکا بولغانی حالده	بارلقلاری ننك اوّلی یوقدر یوقلقدن صنکره بار بولمشلار دکل (مصونات الزوال) یوق بولودان ذاتندان آیرلودان ساقلانمشلاردور
نُسَمِّی اللّٰهَ شَیْئًا لَا کَالْأَشْیَاءِ	وَذَاتًا عَنْ جِهَاتِ السِّتِّ خَالِ
آتارمز بز اهل السنة والجماعة	دخی اللهنی ذاتنده دیو رمز عن

(کاشیاء دیو اوقولور وزن اوچون)

مذهبنده اولانلار الله تعالى نى شئ ديب آتارمز (لا كالاشياء) اول غير شيلركا اوخشاغوچى دكل

جهات الست آلتى طرفدان يعنى اوس آس آل آراد اونك صول طرفدان (خال) بوش بولغوچى ذات ديورمز

وَلَيْسَ الْاِسْمُ غَيْرًا لِلْمُسَمّٰى ‌ ‌ لَدٰى اَهْلِ الْبَصِيرَةِ خَيْرِ اٰلِ

دخى ايمس (الاسم) هر شيئننك اسمى باشقا ايمس ، (للمسمى) آتالمش شيئننك اوزينه بلكم اهل السنة والجماعة قاشنده اسم ايله مسمى ايكسى بردور

بلك اهلى قاشنده كونكللارى نورلى بولغوچى اهل (خيرال) شريف وقدرلى كمسنه لارننك ايزكوسى اول اهل بصيرة اول اهل السنة والجماعة دور

وَمَا اِنْ جَوْهَرٌ رَبِّى وَجِسْمٌ ‌ ‌ وَلَا كُلٌّ وَبَعْضٌ ذُو اشْتِمَالِ

ان لفظى بو يرده معناده زائددر يعنى جوهر ايمس (ربى) منم ربم الله تعالى (وجسم) دخى جسمده ايمس

دخى كوب نرسه ننك تولابى دكل (وبعض) دخى كوب نرسه ننك بر كيساكى دكل (ذواشتمال) جيلماق وتابلماق اياسى اول بعض كل اچنده

وَلَا عَرَضٌ وَلَا ذُو صُورَةٍ مَّا ‌ ‌ تَعَالَى اللّٰهُ عَمَّا فِى الْخِيَالِ

دخى الله تعالى عرض دكل يعنى توس دكل وطعام دكل ودخى صورة اياسى دكل يعنى صورةلى دكل (ما) نينداى صورة بولسه ده هر برندان منزه

بلند بولدى الله تعالى شول صورة وشول كيفدان (فى الخيال) اول صورة كيف خيالده فكرده باردور

وما القرآن مخلوقا تعالى
كلام الرب عن جنس المقال

قرآن كم الله تعالى ننك كلام صفتى در اول يوقدان بار ايدلمش ايمس بلكم قرآن يعنى كلام الله تعالى قديمدور (تعالى) بلند بولدى

رب تعالى ننك كلامى مخلوقلارننك قولى ننك جنسندان بلند بولدى يعنى مخلوقلار قولى حرف وتاوش برلن بولور الله تعالى ننك كلامى ننك تاوشى وحرفى اولماز عددى وزمانى هم بولماز

ورب العرش فوق العرش لكن
بلا وصف التمكن واتصال

جميع جسملارننك اولوغراقى كم عرش الرحمن دور شول عرش ربسى الله تعالى فوق العرش دور يعنى عرش دان اوستون دور لكن اوستونلكى

اورن توتماق وقرار قيلماق وصفندان باشقه دور (واتصال) دحى عرش كا توتاشماق وصفندان باشقه دور يعنى بلا كيف دور

وما التشبيه للرحمن وجها
فصن عن ذاك اصناف الاهالى

ايمس خداى تعالى كا اوخشاتمق برشينى قايو جهت برله بولسه ده توغرى يول ايمس

بس سن ساقلان بو تشبيه دان (اصناف الاهالى) اى سنة اهل لرى ننك بارچه صنفلارى آلارننك هر صنفلاده تشبيه بولماس ديو بل

ولا يمضى على الديان وقت
واحوال وازمان بحال

اوتماس عمل لركا جزا ويركوچى الله تعالى اوزرينه (وقت) هيچ وقت اوتماس

دحى يل لار اوتماس دحى زمان لار اوتماس (بحال) هيچ بر حالده

وَمُسْتَغْنٍ اِلٰهِی عَنْ نِسَاءٍ ... وَاَوْلَادٍ اِنَاثٍ اَوْ رِجَالٍ

دخی مونکسزدور منم معبودم خاتونلاردان یعنی خاتونلارغه احتیاجی یوقدور وهم خاتونلی بولمق امکانی‌ده یوقدور

دخی بالالاردان مونکسز دشی بالالاردان یا ایسه ایرکاك بالالاردان هیچ برسی بولماق ممکن دکل

کَذَا عَنْ کُلِّ ذِی عَوْنٍ وَنَصْرٍ ... تَفَرَّدَ ذُو الْجَلَالِ وَالْمَعَالِ

اوشانداق خاتوندان بالادان مونکسزلقی تیك هر یاردم ایاسندن وبولشلق ایاسندان مستغنی‌دور

یالغز بولدی یعنی بر وجه برلان هیچ برشی‌کا احتیاجی واوخشاوی بولمادی اول اولوغلق وبلندلك ایاسی الله

یُمِیتُ الْخَلْقَ قَهْرًا ثُمَّ یُحْیِی ... فَیَجْزِیهِمْ عَلٰی وَفْقِ الْخِصَالِ

اول خدای تعالی اولتورور جانلی مخلوقلارنی قهری وغلبه‌سی یوزندان موندین صونك قیامتده ترکزر اول مخلوقلارنی

بس جزاء ویرور الله تعالی مکلف کمسنه‌لارکا خصلتلاری وعمللاری موافقتی اوزرینه

لِاَهْلِ الْخَیْرِ جَنَّاتٌ وَنُعْمٰی ... وَلِلْکُفَّارِ اِدْرَاكُ النَّکَالِ

خیر عمل اهلی اوچون باردور باغچه‌لار وانواع نعمت

دخی کافرلار اوچون باردور (ادراك النکال) یعنی آغر بوغاولار اوزون زنجیرلارغه ایرشمك

ولا

وَلَا يَفْنَى الْجَحِيمُ وَلَا الْجِنَانُ	وَلَا أَهْلُوهُمَا أَهْلُ انْتِقَالِ
بتماس وتوكانمس تموغ وهم اوجماح‌لار توکانمس هر ایکوسی منکو بولورلارنی بار اچنداکی نرسه‌لری ایله	دخی تموغ ایله اوجماح‌ننك اهل‌لاری ایماس‌لار کوچماك اهلی گناهلی مؤمن‌لر تموغ اهلی دکل اوجماح اهلی‌دور
يَرَاهُ الْمُؤْمِنُونَ بِغَيْرِ كَيْفٍ	وَإِدْرَاكٍ وَضَرْبٍ مِنْ مِثَالِ
الله تعالی‌نی کورورلار مؤمن‌لر اوجماخ‌غه کرکاچ بر کیفدان غیری کورولاری‌ننك صفتی روشی بولماس.	دخی فکر ایرشودان غیری وهم مثالدن وبر شی‌گا اوخشاودان بر نوع ایله بولودان غیری کورورلار
فَيَنْسَوْنَ النَّعِيمَ إِذَا رَأَوْهُ	فَيَا خُسْرَانَ أَهْلِ الْاعْتِزَالِ
بس اونتورلار مؤمن‌لر اوجماح نعمتلرنی قچان الله‌تعالی‌نی کورسه‌لار وصفه کلماز نهایت‌سز لذتلاریندان	بس ای مؤمن‌لر سقلانکز معتزله اهلی‌ننك الوغ نعمت‌دان محروم بولماقندان آنلار الله تعالی‌نی کورمکنی اعتقاد ایلمزلار
وَمَا إِنْ فِعْلُ أَصْلَحَ ذُو افْتِرَاضٍ	عَلَى الْهَادِي الْمُقَدَّسِ ذِي التَّعَالِي
وما ایمس ان لفظی زائده‌دور بنده‌گا فائده‌لی‌راق بولغان اشنی قیلماق لازم وواجب ایمس	توغری یولغه کوندورکوچی الله تعالی اوزرینه (المقدس) الوهیته لایق اولماغان صفت‌لاردان پاك بولان بلندلك ایاسی خدای تعالی

(باشباع حركة النون للوزن)

(راوه‌ننك هاسی اشباع ضم ایله اوقلور هر دیو وزن اوچون)

وَفَرْضٌ لَازِمٌ تَصْدِيقُ رُسْلٍ	وَأَمْلَاكٍ كِرَامٍ بِالنَّوَالِ
هر مكلفه لازم بولغان فرض دور بارچه پيغمبرلارنى راستلامق هر قايوسى طوغرى يولده دور	دخى فرشته‌لارنى راستلامق فرشته‌لار بارلغن ايركاك دشى دكل لكن الله تعالى كا گناه قيلورلار دكل لكن اول فرشته‌لار حرمتلى‌لار الله تعالى‌ننك عطالارى ايله
وَخَتْمُ الرُّسْلِ بِالصَّدْرِ الْمُعَلّٰى	نَبِيٌّ هَاشِمِيٌّ ذِي جَمَالٍ
بارچه پيغمبرلارننك تمامى وآخرى قدرى بلند بولغان وپيغمبرلارننك درجه‌ده مقدمى اولان محمد عليه السلام ايله‌دور	شول پيغمبر ايله‌دوركم اول پيغمبر باباسى هاشمغه نسبت ايدولمش وانواع كوركاملك اياسى اول نبى
إِمَامُ الْأَنْبِيَاءِ بِلَا اخْتِلَافٍ	وَتَاجُ الْأَصْفِيَاءِ بِلَا اخْتِلَالٍ
رسوللارننك آخرى پيغمبرلارننك امامى بزلاندور اختلاف‌سز اول محمد عليه السلام‌دور	دخى اوليالارننك تاجى اولان محمد عليه السلام ايله‌دور اول تاج كمچلكى وعيبى بولميان تاج‌دور
وَبَاقٍ شَرْعُهُ فِي كُلِّ وَقْتٍ	إِلَى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَارْتِحَالٍ
دخى قالغوچى‌دور اول محمد عليه السلام‌ننك شريعتى اوزيننك نبوتى ظاهر بولماقندان صونك هر وقتده	قيامت كونينه تيكرو قالغوچى دخى كوچماك كونى كا تيكرو قالغوچيدور يعنى آخر زمان‌غه تيكرو

وحق امر معراج وصدق ‌ | ففيه نص اخبار عوال

دخی باردور ثابتدور رسول الله ننك معراج اشی یعنی کوکلرکا منوب الله تعالی تلاکان یرلرکا سیری دخی بو اش چندور

بس بو معراج حقنده باردور خبرلارننك صریحی وروشنی بلند خبرلار بار

وان الانبیاء لفی امان | عن العصیان عمدا وانعزال

درستلکده پیغمبرلار هر قایوسی هر آینه سلامتلکده دور

الله تعالی یه قارشیلق قیلماقدان قصد ایلان حرام ایش قیلماقدان دخی پیغمبرلکدان آیرلماقدان سلامتلار

وما کانت نبیا قط انثی | ولا عبد وشخص ذو افتعال

پیغمبر بولمادی قط یعنی بر زمانده خاتونلار طائفه سندان پیغمبرلار کلسی ایرلاردان بولدی

دخی قل کمسنه پیغمبر بولمادی دخی یاوز عمل ایاسی کمسنه ده پیغمبر بولمادی بلکم اعتمادلی واعتبارلی کمسنه لردان پیغمبر بولدی

وذو القرنین لم یعرف نبیا | کذا لقمان فاحذر عن جدال

ذوالقرنین دیو آتالغان کمسنه کم قرآنده مذکوردر اول بلنمادی پیغمبر دیو یا پیغمبر دکل دیو

اوشانداق ذوالقرنین تیك بلنمدی حضرت لقمان اول هم قرآنده مذکوردور بس ایمدی سن ساقن بلار حقنده نزاعدان

وَعِيسَى سَوْفَ يَأْتِي ثُمَّ يَتْوِي	لِدَجَّالٍ شَقِيٍّ ذِي خَبَالِ
حضرت عیسی علیه السلام تیز زمان کوکدان یرکا کلور موندین صونك هلاك ایلار اول عیسی علیه السلام	انواع سحر ایلان برنکچی یاوز دجالنی اولتورور اولوغ بوزوقلق ایاسی اول دجال
كَرَامَاتُ الْوَلِيِّ بِدَارِ دُنْيَا	لَهَا كَوْنٌ فَهُمْ أَهْلُ النَّوَالِ
اولیالارننك شرع شریفده استقامتلاری ننك شرطی ایلان خارق عادت اشلاری حاضر دنیا یورتنده اولماسدن الكاروك بولماقی	اول کرامتلرننك باردور بولماقی کرامتلر بولور بس اول ولی لر الله تعالی ننك عطاسینه اهل دور عامه دان آیرنقی بولماقلاری عجب ایرمس
وَلَمْ يَفْضُلْ وَلِيٌّ قَطُّ دَهْرًا	نَبِيًّا أَوْ رَسُولًا فِي انْتِحَالِ
آرتق بولمادی درجه ده هیچ بر ولی (قط) هرکیز (دهرا) هیچ بر زمانده	هیچ بر پیغمبردان آرتق بولمادی یا ایسه رسولدان آرتق بولمادی نسبت ایدولمکده درجه ده
وَلِلصِّدِّيقِ رُجْحَانٌ جَلِيٌّ	عَلَى الْأَصْحَابِ مِنْ غَيْرِ احْتِمَالِ
حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه اوچون باردور رتبه ده ودرجه ده غالبلغی وآرتقلغی روشن شکسز آرتقلق	کل صحابه لر اوزرینه آرتقلغی بار شکدان وترددان غیری

وَلِلْفَارُوقِ رُجْحَانٌ وَفَضْلٌ	عَلَى عُثْمَانَ ذِى النُّورَيْنِ عَالِ
دخی حضرت عمر الفاروق رضی الله عنه اوچون باردور رتبه ده و درجه ده غالبلغی ودخی آرتقلغی بار	حضرت عثمان رضی الله عنه اوزرینه آرتقلغی بار ایکی نور ایاسی بولغوچی اول عثمان رضی الله عنه یعنی رسول الله علیه السلامننك ایکی قزن جفتلانوچی (عال) اول عثمان رضی الله عنه بارچه قالغان صحابه‌لاردان اوستونداور
وَذُو النُّورَيْنِ حَقًّا كَانَ خَيْرًا	مِنَ الْكَرَّارِ فِى صَفِّ الْقِتَالِ
دخی حضرت عثمان رضی الله عنه راست بولدی بولمق ایله بو سوز (کان) بولدی اول عثمان رضی الله عنه (خیرا) ایذگو بولدی	قطعا آرتق دونمای مهابة وشجاعة ایله حمله قیلاچی علی رضی الله عنه‌دن ایذگو بولدی فی صف القتال کفارة مقابل بولوب توقوشمق صفنده حمله قیلچی علی رضی الله تعالی عنه
وَلِلصِّدِّيقَةِ الرُّجْحَانُ فَاعْلَمْ	عَلَى الزَّهْرَاءِ فِى بَعْضِ الْخِلَالِ
دخی حضرت عائشهٔ صدیقه رضی الله عنها اوچون باردور رتبه ده غالبلك بس سن بلکل بو سوزنی	آق ونورلی یوزلی اولان فاطمه رضی الله عنها اوزرینه آرتقلغی وار اول عائشه رضی الله عنهاننك (فی بعض الخلال) بعض خصلتلرده یعنی بعض جهتدان آرتقلغی بار دکل کل جهتدان

وَلَمْ يَلْعَنْ يَزِيدًا بَعْدَ مَوْتٍ | سِوَى الْمِكْثَارِ فِي الْاِغْرَاءِ غَالِ

لعنت قیلمادی یزید بن معاویه‌کا رضی الله عنه اول یزیدننك اولماکی صوننکده یعنی یزید اکرچه ظالم ورسول علیه السلام‌ننك آلی اولان حضرت حسین رضی الله عنه‌نی اولتورناچی اولسه‌ده اول یزیدکا لعنت درست بولمادی آننك اوچون لعنت الله تعالی‌ننك رحمتندان یراق بولماق ایله دعا قیلماقدور قطعا کفر ایله اولکان کمسنه‌لرکا لعنت جایز اولور آندان غیری کرك مؤمن وکرك کافر اولسون خاتمه‌سی قطعا بلنمکان کمسنه‌لارکا لعنت جایز اولماس یزیدننك خاتمه‌سی معلوم دکلدور

سوزنی کوب قیلوچی‌لاردان باشقه کمسنه‌لار لعنت قیلمادی (فی الاغراء) بوزوق اشکا تحریض‌ده وقزدروده سوزنی کوب قیلوچی‌لردان غیریلر (غال) سوزده حددن وچکدن اوتوچی‌لردن غیریلر

وَاِيمَانُ الْمُقَلِّدِ ذُو اعْتِبَارٍ | بِاَنْوَاعِ الدَّلَائِلِ كَالنِّصَالِ

مقلدننك ایمانی اعتبار ایاسیدور شرعا درست ومقبولدور یعنی مثلا بر کافر عامی وغبی برمؤمن‌ننك دلالتی ایله دین اسلامی قبول ایدب ایمانه کلسه نرسه فکرلی بلمسه مجرد شول مؤمنه ایارمك ایلان‌کنه ایمانه کلسه ایمانی درستدور

مقلدننك ایمانی درستلکی ثابت بولمشدور دلیل‌لارننك نورلسی ایلان اول دلیل‌لار (کالنصال) اوتکون تیمور قورال‌لار تیك‌دور بو سوزنی قطع ایدرلار

وَمَا عُذْرٌ لِذِى عَقْلٍ بِجَهْلٍ	بِخَلَّاقِ الْأَسَافِلِ وَالْأَعَالِ
عذر ایماسدور عقل ایاسی بولغان کمسنه‌کا بلماسلکی وآنکلاماسلقی عذر دکل	توبانلرنی یعنی یرلرنی ویرده بولغانلرنی وبلندلرنی یعنی کوکلرنی وکوکده بولغانلرنی یاراتقوچی الله تعالی‌ننك بارلغن بلماکانلکی عذر بولماس
وَمَا اِيمَانُ شَخْصٍ حَالَ بَأْسٍ	بِمَقْبُولٍ لِفَقْدِ ٣ الْاِمْتِثَالِ
درست ایماس هیچ کمسنه‌ننك ایمانغه کلماکی بأس حالنده یعنی جان بیرورکا قریب اولوب عذاب اثرلری بلنکان زمانده بولغان ایمان	قبول ایدلمش ایماس اول ایمان (لفقد الامتثال) اول‌من ننك اختیاری بار زمانده اختیاری ایله بوین سونماقی وتسلیم اولماقی یوقلغندان ایمانده امتثال شرطدر
وَمَا اَفْعَالُ خَيْرٍ فِى حِسَابٍ	مِنَ الْاِيمَانِ مَفْرُوضِ الْوِصَالِ
ایماس ایذگو اشلر ایذگو عمللر نماز وزکوة وروزه وحج کبی عمللر حسابلانماقده ایمس جزء ایدلوب ایماندن	ایمان کیسکندان دیو حسابلانماس اول عمللر یعنی ایذگو عمللر ایماندن غیری در (مفروض الوصال) خیر عمللر ایمانغه توتاشماقی ایمان ایله بسرکا بولماقی فرض اولنمش حالده یعنی خیر عمللر ایماندان کیساك وجزء بولماسه‌ده ایماندان آیرلورغه یاراماس

٣ بفتح الفاء وسكون القاف لغة

وَلَا يُقْضَى بِكُفْرٍ وَارْتِدَادٍ | بِعُهْرٍ اَوْ بِقَتْلٍ وَاخْتِزَالِ

حكم ايدولماس هيچ بر كشى ننك كفرى ايله دخى مرتد بولماقى ايلان يعنى كافر اولدى دين اسلامدان كيرى دوندى ديو الماس هيچ بر كشى كا

اول كشى زنا قيلماقى سببلى يا ايسه ناحق يرده كشى اولترمك سببلى دخى مال معصومنى ظلما وقهرا بى وجه شرعى آلماقى سببلى كافر ديولماس اكر اول اشلرون حلال ديو اعتقاد قيلماسه

وَمَنْ يَنْوِ ارْتِدَادًا بَعْدَ دَهْرٍ | يَصِرْ عَنْ دِينِ حَقٍّ ذَا انْسِلَالِ

اكر بردن العياذ بالله (ينو) نيت ايلاسه يعنى قصد ايلاسه (ارتدادا) دين اسلا دن كيرى دونماكنى بر زمان صنكنده مرتدلكنى قصد ايتسه ياشرنلك ايله

اول من اورلور شول قصد اينكان زماندوق حق ديندن يعنى اسلامدان چقماق اياسينه اورلور

وَلَفْظُ الْكُفْرِ مِنْ غَيْرِ اعْتِقَادٍ | بِطَوْعٍ رَدُّ دِينٍ بِاغْتِفَالِ

كفر لفظى يعنى ايماننى بوزار سوزنى سوزلاشماك اول سوزكا اعتقادسز مجرد مزاح ايله يا آچيغ ايله يا اعتبارسزلق ايله سوزلاشماك

يعنى اختيار ايله سوزلشمك بر جهتدن كوچلك وتارلاق بولمېچه شول سوز (رددين) اسلام ديننن كيرو قايتماقدر كفرلكدر (باغتفال) اول كمسەننك كامل غافللكى ايلان

وَلَا يُحْكَمْ بِكُفْرٍ حَالَ سُكْرٍ | بِمَا يَهْذِى وَيَلْغُو بِارْتِجَالِ

حكم ايدولمش بولماسون كفرلك ايلان ايسرك كمسنەكا (حال سكر)

اعتبارسز سوزلاشماكى سببلى ودخى باطل سوز سوزلاشماكى سببلى

ايسركننك

ایسرك ننك ایسركلكی حالنده

اكرچه كفر كلمه‌سی اولسه‌ده (بار تجال) فكرسز حسابسز سوزلمه‌كی ایلان كافر بولدی دیولماس

وَمَا الْمَعْدُومُ مَرْئِیًّا وَشَیْئًا

ایماس یوق نسنه یوقلق حالنده بارلقغه كلمكانده كورلدش ایماس مخلوقغه وهم خالق الله تعالی‌كا یعنی كلاچك زمانده بولاچق نسنه‌نی بارلتغه كلمزدن اوّل الله تعالی هم كورماس دخی اول معدوم شول یوقلق حالنده شی دیب ایتولماس

لِفِقْهٍ لَاحَ فِی یُمْنِ الْهِلَالِ

فهم ودلیل بارلغی اوچون (لاح) ظاهر بولدی اول دلیل (فی یمن الهلال) ینكا آی بركتنده یعنی آرتوونده وضوررایوونده كلاچك كیچ آرتاسی بو كیچده كورنماس

وَغَیْرَانِ ٢ الْمُكَوَّنُ لَا كَشَیْءٍ

ایكی باشقه باشقه‌نرسه‌اردر (المكون) بولنمش یارادلمش نسنه (لا كشیء) اول مكون مخلوق بر نرسه كبی دكلدر (مع التكوین) الله تعالی‌ننك تكوین صفاتی ایله اول مكون ایكسی بربرندن باشقه‌لاردر ایكسی بر شیء بولورغه اوخشاماس مكونلر مخلوقلاردر تكوین الله تعالی صفتی‌در بو ایكسی قاچان بر بولور بو سوز صریح در ولكن مونده معنی وار آنی هر كشی آنكلاماس

مَعَ التَّكْوِینِ خُذْهُ لِاكْتِحَالِ

(خذه) توت سن بو سوزنی (لا كتحال) كونكل كوزونكا سورمه قیلمق اوچون بو سوز نفیس وقدرلی وفائده‌لی سوزدر سورمه تیك سورمه كوزنی نورلاندرور بو سوزكا اعتقاد كونكل كوزن نورلاندرور ٢ بو سوزننك ترتیبی بیله‌در (والمكون مع التكوین) (غیران لا كشیء) یعنی بولنمش یارادلمش مخلوق الله تعالی‌ننك تكوین صفتی ایله نسبت ایدلوب اعتبار ایدواوب قارالغانده ایكسی ایكی باشقه‌در برشی دیك دكلدر بو بولورغه اوخشاماس

وَفِي الأَذْهَانِ حَقٌّ كَوْنُ جُزْءٍ	**بِلَا وَصْفِ التَّجَزِّي يَا ابْنَ خَالِ**
عقللارده جايزلقى ثابت درزاست در (كون جزء) شوندايون بيلك كيچكنه كيساكنه ننك بولماقى اول جزء برمكانده بولوب نهاية كيچكنه لكدن بولنمايدر	اول جزء بولنملك وصفندان باشقه بولغوچى بولور يعنى هركز بولنمكنى قابل بولماس نهاية كيچكنه لكندن (يا ابن خال) اى بنم آنام ننك اير قرداشى ننك اوغلى يعنى اى قريبم توت بو سوزنى بو سوزكوب يرده فائده ويرر
وَإِنَّ السُّحْتَ رِزْقٌ مِثْلُ حِلٍّ	**وَإِنْ يَكْرَهْ مَقَالِي كُلُّ قَالِ**
درستلكده آثار اچار نرسه ننك وغيرى فائده لنور نرسه ننك قاتى حراملاريده رزق درحرامغه هم رزق ديولور حلال ننك رزق بولماقى تيك	حرامنى رزق ديورمن اكرچه سوءسه ده منم بو سوزمنى (كل قال) اهل السنة والجماعتنى هر دشمان توتاچى معتزله جماعتى
وَفِي الأَجْدَاثِ عَنْ تَوْحِيدِ رَبِّي	**سَيُبْلَى * كُلُّ شَخْصٍ بِالسُّؤَالِ**
قبرلرده يعنى ميتلر قرارلنكان يرلرنده ربم الله تعالى نى توحيدن يعنى اعتقاد درستلكندن * بو بيت ننك ترتيبى بيله در وسيبلى كل شخص فى الاجداث بالسؤال عن توحيد ربي وزن رعايه سى اوچون اوزكرتلمش	تيز زماندوق بلالنور دفن صونكندوق هر كمسنه بلالنور اول قبرلرده سورالمش بولماق ايله آننك اعتقادندان يعنى قبرده ميتدان ايكى فرشته صورارلار ربنك كم ديو دينك نه ديو نبى ينك كم ديو اول سوراغوچى فرشته لرننك برينه منكر ديرلار ايكنچى سينه نكير ديرلر

وللكفار

وَلِلْكُفَّارِ وَالْفُسَّاقِ يقضى | **عَذَابُ الْقَبْرِ مِنْ سُوءِ الْفِعَالِ**

كل كافرلر اوچون ودخی مؤمنلردن فاسق‌لارننك بعضسی اوچون قبرده سؤال صونكنده حكم ایدلمش بولور آنلارغه بعضی نسخه‌لرده یقضی اورننده (بعضا) دیمش یعنی بعض فاسق‌لارغه دیمك بولور .

قبر عذابی بولماق ایله آنلارغه حكم ایدلور . (من سوء الفعال) یمان اشلری‌ننك شوملغی و یاوزلغی سببندن

دُخُولُ النَّاسِ فِي الْجِنَانِ فَضْلٌ | **مِنَ الرَّحْمٰنِ يَا اَهْلَ الْاٰمَالِ**

آدمی‌لرننك كرمكی (فی الجنان) اوجماخ‌لارغه آرتوق رحمتدر الله تعالی‌ننك وعده‌سی ایله یونسه عمل برلان دكلدر ونبینا صلی الله علیه وسلم‌ننك هم اوجماخغه كرمكی الله تعالی‌ننك فضلی برلان‌در اوزكا كمسنه‌كا نه قالدی

اوجماخغه كرمك فضلدر بارچه مخلوقغه نعمتی ایرشاچی الله تعالی‌دن ای امید اهلی یعنی ای ایمانلی كمسنه‌لر یا ابسه ای امالی كتابنه اهل بولغان كمسنه‌لر سوز آنكلاغوچی‌لار اش موندای‌دو

حِسَابُ النَّاسِ بَعْدَ الْبَعْثِ حَقٌّ | **فَكُونُوا بِالتَّحَرُّزِ عَنْ وَبَالِ**

آدمی‌لرننك حسابی عمل‌لردن سؤال اولنوب جواب ویرمكلری عمرلری نه حالده اوتماكلری‌ننك تفتیشی قیامت كوننك قوپماق صونكنك حساب (حق) باردر ثابتدر شكسز بلنك

بس بولنك ای مؤمنلر بیك ساقلانو برلان بولنك (عن وبال) خصوصا كشی حقی بولغان كناه‌لردن مخلوق جفاسی كناه‌دن اول كناه حساب زماننده مشكل كناه‌در الله تعالی حقی اولان قریب‌در

(نسخه الجنان)

وَيُعْطَى الْكُتْبَ بَعْضًا نَحْوَ يُمْنَى	وَبَعْضًا نَحْوَ ظَهْرٍ وَالشِّمَالِ
ویرلور قیامت کوننده کتابلار یعنی دنیاده قیلغان عمللرننك دفترلری ویرلور بعض کمسنه‌لره اونك قول طرفندان اونك قولغه ویرلور	دخی بعض کمسنه‌لرکا ویرلور آرقا طرفندان دخی صول طرفندان صول قولغه ویرلور
وَحَقٌّ وَزْنُ أَعْمَالٍ وَجَرْیٌ	عَلَى مَتْنِ الصِّرَاطِ بِلَا اهْتِبَالِ
دخی راست در قیامت کوننده ایذگو ویاوز عمللرنی اولچامك میزان ایله ودخی یورمکده اوتماکده راست در	صراط اوستنی اوزرنده یورماك راستدر یعنی صراط اوستندن اوتماك راست در (بلا اهتبال) شكسز ویالغانسز
وَمَرْجُوٌّ شَفَاعَةُ أَهْلِ خَيْرٍ	لِأَصْحَابِ الْكَبَائِرِ كَالْجِبَالِ
دخی قیامتده امید ایدلمش در بولماقی (شفاعة اهل خیر) ایذگو اهللرننك شفاعتی یعنی تلاك ایدوب مرادغه ایرشدرمك وعذابدن قوتاره‌ماقلری	اولوغ گناه ایالری اوچون امید ایدلور اول گناهلار تاغلار کبی بولغوچی کیچك گناه ایالرینه شفاعت بولماقی بیکراك ده امید ایدلور
وَلِلدَّعَوَاتِ تَأْثِيرٌ بَلِيغٌ	وَقَدْ يَنْفِيهِ أَصْحَابُ الضَّلَالِ
مؤمن مسلمانلارننك خصوصا ایذگولرننك دعالاری‌ننك مرادغه یتمکده بلانی دفع ایتمکده اولوككا ترككا کامل اثری واردر	تحقیق دعاءننك اثرنی نفی ایدار یعنی یوق دیور آزماق ایالری معتزله جماعتی

ودنیانا

وَدُنْيَانَا حَدِيثٌ وَالْهَيُولَى ‌ ‌ عَدِيمُ الْكَوْنِ فَاسْمَعْ بِاجْتِذَالِ

بزننك دنیامز یعنی بارچه مخلوقات یوقدان بار بولغوچیدر ودخی هیولی دیکان نسنه فلاسفه جماعتی اول هیولی‌نی بار دیب هر نسنه‌ننك اصلی اول بولور اول هم قدیم بولور دیمش نرسه‌لری

اول هیولی‌ننك اصلا بولماقی یوقدر فلاسفه سوزی وهم باطلدر الله تعالی قادر قیومدر هیچ یوقدان تلادکی نرسه‌نی بار ایدار بس بو سوزی سن دنکلا قبول ایت شادلوق ایلان بو حق سوزدر

وَلِلْجَنَّاتِ وَالنِّيرَانِ كَوْنٌ ‌ ‌ عَلَيْهَا مَرُّ أَحْوَالٍ خَوَالِ

سکز اوجماخلارننك دخی یتی تموغلارننك بار بولماقلاری یعنی حاضر زمانده آنلار موجودلر اورونلارون الله تعالی بلور

اول اوجماخلار تموغلار اوزرنده باردر (مرا حوال) کوب یللارننك اوتماکی (خوال) اوتکوچی یللار یعنی اوجماخ ایله تموغ کوب زماندان بیرلی باردر

وَذُو الْإِيمَانِ لَا يَبْقَى مُقِيمًا ‌ ‌ بِسُوءِ الذَّنْبِ فِي دَارِ اشْتِعَالِ

ایمانلی کمسنه قالماس تورغوچی ودائم بولغوچی حالنده منکو بولوب قالماس

گناهی‌ننك یاوزلغی وضرری سببلی اود یالقونلانماق یورطنده یعنی تموغده

لَقَدْ اَلْبَسْتُ لِلتَّوْحِيدِ نَظْمًا ‌‌‌— بَدِيعَ الشَّكْلِ كَالسِّحْرِ الْحَلَالِ

البته تحقيق كيوردوم من الله تعالى نى برلمكده ضرور بولغان بلمكى واعتقاد لازم بولغان سوزلركا وحكملركا (نظما) نظمنى وتزمكنى كيوردوم

روشى وصورتى تناسق ورغبتلى بولغان نظمنى اول نظم (كالسحر الحلال) حلال ودرست بولغان سحر كبى كونكللرنى مطلوب ومقصود سارى ميل قيلدرماقده سحر حلال بولماق تقديرنده يا ايسه (كالسحر الحلال) سحر حلال ديكان شعر تيك سحر حلال ديو شعرننك بر نوعنه ايتورلر اول شعرلار سامعلارنى دنياغه وآخرتكا رغبتلندرور بو نظم شول شعركا اوخشار آخرتكا رغبتلندرمكى جهتندن

يُسَلِّى الْقَلْبَ كَالْبُشْرٰى بِرَوْحٍ ‌‌‌— وَيُحْيِي الرُّوحَ كَالْمَاءِ الزُّلَالِ

آچاروشادلاندرر اول نظم (القلب) كونكلنى (كالبشرى) سونچ خبر تيك (بروح) لذت وراحت ايله آچار

دخى ترگزر اول نظم (الروح) جاننى (كالماء الزلال) صاف وتاتلى صو تيك

فَخُوضُوا فِيهِ حِفْظًا وَاعْتِقَادًا ‌‌‌— تَنَالُوا جِنْسَ اَصْنَافِ الْمَنَالِ

بس كرشنكزلر اى علم توحيده رغبتلانكان كمسنه‌لر (فيه) بو نظمغه (حفظا) كونكلكا آلماق يوزندن (واعتقادا) دخى معناسنه اعتقاد يوزندان

كرشسانكز تابارسز الله تعالى‌ننك عطاسى‌ننك انواع تورلى‌سى‌ننك اصلن وحقيقتن تابارسز

وَكُونُوا عَوْنَ هٰذَا الْعَبْدِ دَهْرًا ۞ بِذِكْرِ الْخَيْرِ فِي حَالِ ابْتِهَالِ

دخی بولونکز ای مسلمان قرنداشلرم
(عون هذا العبد) بو امالی کتابن
یازاچی بنده ننك یاردمی بولونك
یا ایسه یاردمچی بولونك عمرنکز اچنده

اینگو دعاده اینگو دعا ایله یاد
ایلاماکنکز ایله یاردمچی اولونکز
(فی حال ابتهال) الله تعالی کا تضرع
ونیازنکز حالنده

لَعَلَّ اللّٰهَ يَعْفُوهُ بِفَضْلٍ ۞ وَيُعْطِيهِ السَّعَادَةَ فِي الْمَآلِ

شاید امیددر الله تعالی بو بنده ننك
گناهلرون وخطالرون عفو ایدار
ویولر الله تعالی اوزی ننك فضلی ایله

دخی بیرور الله تعالی اول بنده کا
(السعادة) اینگو دولتنی مرادلرغه
یتماکنی (فی المال) کلاچك وآخر
قایتاچق زمانده ومکانده یعنی آخرتده

وَإِنِّي الدَّهْرَ أَدْعُو كُنْهَ وُسْعِي ۞ لِمَنْ بِالْخَيْرِ يَوْمًا قَدْ دَعَا لِي

تحقیق من (الدهر) عمرمنك تولاینده
(ادعو) دعا قیلامن (کنه وسعی)
طاقتم قدرنچه ان اصلده انی ایدی
یای متکلم حذف ایدلوب کسره ایله
اکتفا ایدلدی

شول کمسنه اوچون دعا قیلامن
(بالخیر) اینگولك ایله یعنی اینگو
دعانی (یوما) برگنه کونده (قد دعالی)
تحقیق دعاقیلدی اول من منم اوچون

واعلم ان الناظم رحمه الله تعالى سراج الملة والدين على بن محمد الأوشى بضم الهمزة وسكون الواو والشين المعجمة منسوبة الى الاوش بالضم قرية من قرى فرغانة كان رحمه الله من فضلاء الدهر سيما العربية شاعرا بليغا متكلما متقيا ولذا راعى ما يراعى من آداب الكريم هذا ما فى ديباجة شرح الامالى للمولى شمس الدين محمد القهستانى رحمه الله تعالى رحمة واسعة

فنسأل الله تعالى سبحانه أن يرحم الناظم وجميع مشايخنا الكرام وآبائنا واسلافينا الفخام وان يختم لنا ولاحبابنا بالحسنى وان يرزقنا المقام الاسنى مع النبيين والصديقين والشهداء والصالحين والسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين آمين

تم